

Moore Culture

Листопад — місяць тиші. Після гучного вересня й неспокійного жовтня він ніби просить нас зупинитися, перевести подих, прислухатися до себе. Осінь стихає голос, і ми починаємо чути не лише шелест листя, а й власні думки.

У цьому номері наш журнал звертається саме до внутрішнього — до того, що зазвичай ховається між рядками. Ми говоримо про самотність і близькість, про пам'ять, яка тримає нас навіть тоді, коли здається, що все розсипається. Наші автори пишуть про тіні, що залишаються після світла, і про слова, якими можна зігріти людину.

Література — це завжди спроба знайти сенс у мовчанні. І, можливо, саме листопад найкраще розуміє тих, хто пише. Бо коли небо низьке, а день короткий, кожен рядок стає вогником, який не дає згаснути.

Я дякую всім, хто був поруч із нами цього року: читачам, авторам, і тим, хто продовжує вірити в силу тексту. Попереду — зима, а отже, нові історії, нові зустрічі, нові смисли.

Нехай цей листопад стане для вас часом тиші, у якій народжується світло.

З теплом,
Яніна Погорелова
Головна редакторка

Літературний гороскоп

Овен: Пиши гаряче — редагуватимеш потім.

Телець: Повільність — твоя муза.
Завершуй старе.

Близнюки: Ідей багато — вибери одну й доведи до кінця.

Рак: Пиши серцем. Навіть якщо болить — це твоя правда.

Лев: Час заявити про себе.
Світ готовий тебе слухати.

Діва: Редагування — твоя сила. Але не застрягай у колах.

Терези: Сумніви — частина процесу.
Поділися текстом із другом.

Скорпіон: Глибше — ще глибше. Твоя темрява сяє.

Стрілець: Життя — есе. Пиши коротко, влучно, з вогнем.

Козоріг: Будуй текст, як дім. Але іноді виходь на повітря.

Водолій: Експериментуй! Література любить ризик.

Риби: Сни — твої сюжети. Записуй усе, навіть дивне.

Рецепт місяця – крем-суп із гарбуза

Інгредієнти: гарбуз 800 г, морква 1 шт, цибуля 1 шт, картопля 2 шт, імбир 2 см, вершки 150 мл, бульйон 700 мл, олія, сіль, перець.

Приготування:

1. Наріжте овочі, обсмажте цибулю.
2. Додайте інші овочі, залийте бульйоном, варіть 20 хв.
3. Додайте імбир, приправи, подрібніть блендером.
4. Влийте вершки, прогрійте.

Подача: Прикрасьте насінням гарбуза та зеленню.

У номері:

Павлюк Яна.....	5
Олена Коваль.....	6-16
Василь Пядухов.....	17-31
Вікторія Калиновська.....	32-60
Яніна Погорелова.....	61-71
Художники України: спадкоєність національного мистецтва від витоків до сучасності.....	72-77
Чому Київська Русь — це початок української державності.....	78-82
Історія їжі: шлях людства від диких плодів до глобальної кухні.....	83-87
10 разючих фактів про Всесвіт, які перевертають уявлення про реальність.....	88-91

Старі sms

Коли губишся в сьогоднішні і не знаєш, куди рухатися, зроби паузу. Зазирни у свої старі повідомлення. Це не просто набір слів — це хроніка твого життя.

Це зліпок твоїх емоцій, моментів, стосунків. Відчуй ту ностальгію, що проникає в кожную клітинку, і дозволь спогадам вести тебе.

Пригадай, з чого все починалося. Пригадай, як тремтіло серце від перших слів, як посмішка з'являлася на обличчі від одного тільки сповіщення. Скільки любові, скільки надії було в тих рядках. Вони зберігають тепло тих митей, коли ти був наповнений вірою в майбутнє.

Згадай щасливі моменти. Ті жарти, що розвеселяли до сліз, ті плани, що здавалися такими реальними, ті слова підтримки, що рятували в найскрутніші часи. Це і є твоє життя, що пульсує в цих повідомленнях. Це доказ того, що ти здатний відчувати, радіти, любити. Навіть трохи страху, що часом прокрадався, був частиною цього. Він робив кожен момент дорожчим, кожную перемогу — солодшою.

Олена Коваль: Друг

Вертаючись від репетитора, до якого я ходила на уроки японської мови, я бігла так, наче летіла на крилах, щоб встигнути забрати своє замовлення. Мені потрібно було забрати бенто торт, а тоді сісти у маршрутку, щоб добратися в інший кінець міста. І все це ніщо у порівнянні з тим, що падав дощ, а я не взяла парасольку. Добре, що хоч одягнула куртку, яка мала капюшон. Забравши торт і влетівши у маршрутку, я нарешті змогла віддихатися. Хоч у масці зробити це було не так легко. Та все ж я змогла знайти вільне місце, щоб сісти та перепочити. Хоч я і була втоплена, однак в глибині душі я страшенно раділа, оскільки була задоволена подарунком, який підготувала для свого найкращого друга. Я вже уявила собі його спочатку здивоване, а тоді радісне лице, хоч радість він не вміє аж надто добре проявляти. Сергій насправді дуже стриманий і не любить показувати емоції усім людям. Він їх показує лише мені, своїй сестрі та мамі. І все одно мій друг не показує їх у повній силі, ніби боячись, що його не зрозуміють, і що він аж занадто бурхливо реагує.

Я пам'ятаю нашу першу зустріч, коли він прийшов до нас у клас минулого року.

Йому дуже швидко дали кличку
Аутсайдер, оскільки він був іншим.

Багато не говорив. Коли його попросили
розповісти про себе, лише назвав своє ім'я
і сказав, де вчився раніше. Про свої
захоплення не розповідав.

Однак не лише через це мої однокласники,
але й і я, коли вперше побачила його,
вважали диваком. Сергій був вбраний у
чорне худі та чорні джинси. Він також
не знімав капюшон, хоча наша класна
керівницка декілька раз
несхвально глянула на нього.

Його чорне волосся зливалося з кольором
його худі. Єдиним яскравим акцентом у
його вигляді були його блакитні очі. Вони
водночас і привертали увагу, але через
холодний погляд Сергія
змушували відвертатися.

Класна керівницка сказала сісти йому до
мене за парту, і я відчула, як у мене все
похололо всередині. Дивак, який був
вбраний у чорне, буде сидіти
біля мене. Просто чудесно.

Він мовчки сів за парту і навіть не
глянув у мій бік, що мене заспокоїло.
Урок почався і я, як старанна учениця,
почала записувати нову тему, коли

раптом мою увагу привернула рука мого нового сусіда по парті. З—під рукава його худі я побачила різні завитки на його шкірі. Здається, що це було татуювання. Напевно, я чималий час дивилася на його руки, бо не помітила, як він підвів погляд і досить довго дивився на мене своїм холодним поглядом, від якого мені стало зле. Я рвучко обернулася і до кінця уроку більше не дивилася у його бік.

Піднявшись на сьомий поверх, я подзвонила у двері. За деякий час я почула кроки за дверима, а тоді помітила, як відкрилося вічко. За мить мені відчинили двері.

На порозі стояла Марічка, сестра Сергія, яка тримала у руках пачку горішків і час від часу клала їх собі до рота.

— Нарешті, — замість привітання сказала вона, а тоді додала. — Він цілу годину не припиняв говорити про тебе. Не міг дочекатися твого

приходу. Проходь. Він на кухні, — говорила Марічка, жваво жестикулюючи.

Я скинула куртку і зняла кросівки, які досить сильно намокли. Вбрала капці, які залишали спеціально для мене у куточку біля входу. Тоді пішла на кухню.

— Привіт, уродиннику! Вітаю з Днем народження! — звернулася я до Сергія.

Він обернувся до мене, і наші очі зустрілися. Його погляд, який майже завжди був холодним, став теплішим. Я бачила, як піднялися його кутики рота.

Він легко усміхався мені.

— Привіт. Дякую, — як завжди стримано відповів він.

— Це тобі. Сподіваюся, що подарунок сподобається, а от бенто торт треба поставити у холодильник.

— Не треба його ставити у холодильник,

— втрутилася у розмову Марічка, забираючи у мене торт. — Будемо чай пити. Сергій все підготує. Він же уродинник. До речі. А крем який?

— Сирний. Також там є кусочки полуниці, — відповіла я і закрила рот рукою, оскільки мені захотілося сміятися, коли побачила ошелешене лице Сергія. Напевно, він не очікував такої нахабної поведінки від сестри.

— Мм. Смакота. Ну добре, Сергію, підготуй тут все, а я піду переписуватися з подругами.

Не буду вам заважати, — сказала Марічка й змовницьки підморгнула мені.

Тут я не втрималася і засміялася. Побачивши, що Сергій і досі перебуває у стані шоку від такої нахабної поведінки

Марічки, я доторкнулася до його руки, від чого він здригнувся, і сказала:

— Ти вмикай електрочайник і розглядай подарунок, а я поріжу торт на шматочки.

— Гаразд. Дякую тобі.

Я усміхнулася і почала розпаковувати торт. Сергій же ввімкнув чайник. Тоді ж з цікавістю почав розкривати подарункову коробку. Відкривши її, він на момент зупинився. Декілька секунд нічого не казав, не знаючи як реагувати.

— То... Як подарунок? Сподобався? — запитала я, не витримуючи тиші.

— Звісно. Ще й питаєш. Я давно вже хотів прочитати її, — відповів Сергій, обертаючи білу книгу, на якій було намальоване чорне око, на всі боки. Внизу книги було написано чорним шрифтом «Я бачу вас цікавить пільма».

— По твоєму обличчі й не скажеш, що ти радієш.

— Ти ж знаєш, що я не надто добре вмію показувати емоції. Але я справді дуже радий. Дякую тобі.

— То може обіймемося? — запитала я, простягаючи Сергію обидві руки.

— О ні. Точно ні, — рвучко заперечив він, і ми обоє засміялися. Сергій не надто любив обійматися.

Коли ми саме стали найкращими друзями? Я навіть і не знаю. Пам'ятаю тільки, що ми вперше заговорили одне з одним після того, як нам обома підкинули фальшиві валентинки. До цього випадку ми лише віталися і прощалися.

Над нами обома вирішили пожартувати наші однокласники. Після уроків Сергій підійшов до мене і показав валентинку. Я показала йому свою.

— Напевно, Назар зі своєю компанією вирішив над нами так пожартувати. Він любить таке робити, — припустила я.

Він нічого не сказав, лише уважно подивився на мене, а тоді спитав:

— Подобаються японські вірші?

— Що? — я не зрозуміла до чого було це запитання.

— Бачив, як ти читала хайку у себе в телефоні на перерві. Тому й питаю.

— Ти знаєш, що таке хайку? — мої очі округлилися. Напевно тому, що Сергій був першою людиною з мого класу, яка проявила інтерес до того, чим цікавилася я.

Я любила японську культуру і вивчала японську мову з репетитором. Хотіла стати японським філологом.

— Знаю. Читаю час від часу, — недбало відповів він, розвернувся і пішов, не давши мені сказати й слова.

Після цього випадку мене зацікавив Сергій. Я часто ловила себе на думці, що хочу запитати у нього, які саме вірші він читає, однак ніяк не наважувалася, а він більше не розпочинав розмови зі мною. Та одного дня на уроці з англійської мови ми мали підготувати проєкт у парах про культуру іншої країни.

— То що, гейше, будеш про Японію готувати? — іронічно запитав мене Назар на перерві.

Я закотила очі під лоба і несхвально подивилася на нього, однак нічого не сказала. А сенс казати йому щось, коли він навіть не знає різниці між сікомі і мінарай, майко і гейшею?

— А пару ти собі вже знайшла? — не вгавав Назар.

— Поки ні, але знайду.

— Ну звісно. Знайдем, — насміхаючись відповів він і пішов до гурту хлопців.

Мені стало образливо, що у класі мого захоплення Японією ніхто не розумів, що мене взагалі ніхто не розумів, бо я мала інші уподобання й виділялася з натовпу.

— Якщо ти ще не маєш пари, то я б хотів працювати з тобою.

Голос Сергія змусив мене повернути голову. Він стояв поряд і уважно дивився на мене своїми блакитними очима.

— Гаразд, — це було єдине слово, яке я

могла тоді сказати.

Він сів за парту, а тоді знову
звернувся до мене:

— Ти хотіла б розповідати про Японію.

Адже так?

— Так. Але...

— Але що?

— Можна обрати іншу країну, якщо тобі
не подобається. Та й у класі наді мною всі
жартують через те, що я цікавлюся
японською культурою.

— То й що? Головне, що тобі подобається.
Є безліч людей, які будуть критикувати
тебе і будуть хотіти, щоб ти змінилася,
але всім не можна подобатися.

Найголовніше — це не зрадити себе.

— Не так це легко, коли ти не маєш
друзів, які б підтримали тебе і не
відвернулися від твоїх дивних вподобань.

— Розумію... Сам такий...

Тиша. Я глянула на Сергія. Він деякий час
мовчав і уважно дивився поперед себе. Тоді,
вирвавшись зі своїх думок, обернувся до
мене і сказав:

— Я також цікавлюся японською
культурою. Можливо, я не такий
обізнаний у ній як ти, але я б охоче
послухав тебе. І мені було б цікаво
працювати з тобою.

Я була приголомшена, однак погодилася
працювати з Сергієм. Ми досить серйозно

поставилися до підготовки презентації й приклали чимало зусиль, щоб ми достойно могли показати її на уроці. Під час підготовки проєкту ми з Сергієм зблизилися. Виявилось, що у нас було багато спільних інтересів.

Коли настав час показувати презентацію, я дуже переживала, однак спокійний погляд Сергія, який став м'якший, заспокоював мене. Коли ми закінчили нашу доповідь, весь клас мовчав. Я не очікувала такої реакції. Я очікувала насмішок, особливо від Назара, але він також мовчав. Вчителька з англійської була в захопленні від презентації й нашої вимови.

Після цього випадку однокласники вже не так сильно жартували з мене та Сергія, а можливо це ми просто почали не так болісно звертати увагу на слова «гейша» та «хлопчик-емо».

Одного разу Сергій наважився мені розповісти, що пише вірші, а також показав деякі з них. Я відчула, що він мені довіряє щось дуже особисте і важливе. Напевно, це був той момент, коли ми стали друзями.

Чайник закипів, і Сергій відставив його, а тоді почав готувати обліпиховий чай з апельсинами. За декілька хвилин кухня наповнилася пахощами, які змусили витягнути Марічку зі своєї кімнати.

Сівши за стіл, ми вже хотіли почати їсти, коли я забрала кусочок торта у Сергія, який збентежено подивився на мене, не розуміючи, що я власне роблю. Не

звернувши на цей погляд уваги, я витягнула з сумки маленьку свічку і встромила її у кусочок бенто торта.

— Ось. Треба тепер лише запалити її та загадати бажання, — сказала я і віддала йому назад кусочок його торта.

Знайшовши сірники, Сергій запалив свічку і сів навпроти свого кусочка торта.

Тоді заплющив очі. Помовчав, а тоді задув свічку.

— То... Можемо вже їсти? —

запитала Марічка, яка невгамовно рухалася на стільчику.

— Можемо, — відповів Сергій усміхаючись і погладив сестру по голові.

Коли я допомагала Сергію мити тарілки та чашки, я спитала, що він загадав.

— Не скажу, бо не здійсниться, — хитро відповів він.

— Та здійсниться. Розкажи, — наполягала я.

— Не розкажу і навіть не наполягай, — спокійно відповів він, не звертаючи уваги на мій сповнений цікавістю погляд.

Я трохи ображено подивилася на Сергія, але, побачивши його ніжний погляд, зніяковіла і почала дивитися собі на ноги.

Він підійшов до мене і взяв мене за руку, а
тоді поцілував у щоку і сказав:
— Дякую тобі за свято і за те,
що ти у мене є.

Тоді він притягнув мене ближче й
обійняв мене, що зовсім було не схоже на
нього. Я обійняла його у відповідь
та заплющила очі, намагаючись
закарбувати цей момент у пам'яті.
Адже це той рідкісний момент, коли він
захотів обійняти мене.

Василь Пядухов: Шкодова гора

1.

Наш час. Околиці Одеси.

Вечоріло. Повітря тремтіло над
висушеною землею, що вже котрий місяць
не бачила дощу. Цикади не вицухали, десь
скрикнув ховрах, і лише легесенький бриз
тільки-но почав колихати
вигоріле листя.

Пахло пилом, сіллю і полином — запахом
півдня, літа й далеких доріг.

Аня і Дмитро залишили машину на
узбіччі й ішли ґрунтовою дорогою,
що тікала від асфальту до підніжжя гори.
За спиною — лиман, попереду — тиша.

— Десь тут, — сказав Дмитро,
вдивляючись в екран телефону.

— І навіщо тобі той цвинтар? — чи то
бурчачи, чи то просто так,
запитала Аня. З нею ніколи не було
зрозуміло, де всерйоз, а де гра.

— Ти тільки уяви: це найстаріший
цвинтар Одеси. Тут лежать козаки, що
прийшли із Січі, — захоплено розповідав
Дмитро. — Більше двохсот років...

Він — хлопець років двадцяти п'яти,
невисокий, кремезний, трохи незграбний.
Виразні вилиці, світлі очі та непокірна

копиця волосся видавали в ньому козацьку
кров — ту, що не дає спокою
навіть крізь віки.

— Я втопилася, — протягнула Аня.

— Цілий день на сонці, тепер ще й
цвинтар...

Аня — двадцяти двох років або близько
того, чорноброва, з густим чорним
волоссям, зав'язаним у тугий хвіст.
Оксамитові очі дивилися розпорошено,
немов вона завжди думала про щось далеке.
Вільний сарафан ледь приховував вигини її
тіла, і навіть вітер загравав із нею,
колихаючи поділ та запрошуючи
прогулятися.

Дмитро усміхнувся, обернувшись:

— Потерпи ще трохи. Хочеш води?

Аня не відповіла. Вона дивилася вгору

— туди, де гора плавно переходила у
вечірнє небо. Промені сонця торкалися
верхівки, і здавалося, ніби це діадема на
голові велетки, що вічно
спить біля лиману.

Щось було в цій тиші — не просто вечірня
втома, а очікування. Ніби сама земля
затамувала подих, вслухалася
у їхні кроки.

Незабаром вони звернули з ґрунтової
дороги, і під ногами заскрипів гравій,
перемішаний із дрібним черепашником.
Стежка майже зникла, ховаючись у

колючих кущах шипшини й татарнику.

— Ось воно, — шепнув Дмитро,
сповільнюючи крок.

Перед ними на невеликому, злегка
похилому плато, розкрилося те, що він
шукав. Ані огорожі, ані каплички,
ані навіть таблички. Тільки ряди грубо
обтесаних хрестів, що стирчали із землі,
немов зуби древнього звіра.

— Незвично, — глухо сказала Аня. Її голос
уперше втратив грайливу нотку. — Наче
потрапили в інший час.

Вони пішли поміж рядами. Хрести: деякі
вкриті лишайником, деякі по поперечині
зайшли в землю, написи стерті вітром,
сіллю і часом. Більшість дат
неможливо було розібрати, але іноді
миготіли, викликаючи дивний
трепет: 17... 18...

— Дивися, — Дмитро присів біля одного з
надгробків. — Мальтійський хрест.

— Може, це не мальтійський, а просто
християнський? — припустила Аня,
проводячи пальцями по виїмках хреста.

Вона обережно пішла далі, поглядом
вихоплюючи з трави каміння. Здавалося,
кожен із них дирав степовим вітром,
волею і впертістю.

І раптом, поміж двома поваленими
хрестами, вона побачила ще один. Він був
менший, але стояв прямо, неторкнутий

часом страж пам'яті.
Напис на ньому вражав чіткістю ліній,
немов їх учора наніс різець майстра:
«Дем'ян. Лютого бою козак».

Дата остання: 1775.

І нижче, дрібнішим шрифтом, наспіх:
«Від половини своєї».

— Дмитре, йди сюди.

— Що означає: «Від половини своєї»?

— прошепотіла вона. — Його дружина
поховала?

Напис ніби ввібрався в неї, а разом з ним
і ім'я. Дем'ян. Рідкісне зараз, але чомусь
таке близьке, немов воно завжди
чекало десь усередині.

Вона не могла відвести погляду. Рука сама
потягнулася до хреста. Пальці лягли на
теплий шорсткий камінь.

І в цю мить — удар.

Повітря загуло. Небо померкло, хоча сонце
ще не сіло. Камінь почав відривати,
видаючи низький гулкий звук — ніби
заввучала стара бандура. Запах солі й
полину посилювався в сто разів, став
гострим, як біль.

Ані здавалося, що вона
провалюється в камінь...

Гул перетворився на вихор,
що тягнув униз.

І останнє, що вона бачила, як Дмитро
безтурботно підійшов і присів біля
хреста...

2.

Кінець XVIII століття. Козацьке поселення
на Шкодовій горі.

Аня не впала, не вдарилася — просто
видихнула й розплющила очі.

Гул ущух, але повітря все ще тремтіло
— тільки тепер воно було вологе,
прохолодне, та пахло димом і землею.

Чутно неспокійне цокання кіз,
кудкудакання курей та десь вдалині сулина,
тужлива пісня старогої, під
передір струн гуслів.

«Провалилася, мабуть, у камінь...»

— промайнула запізніла дулка.

Вона сиділа на землі, густо порослій
соковитою травою. Поруч не хрести, а
хата, видовбана у скелі. Єдина стіна її
вибілена вапном. А зверху височіла гора, з
якої вився димок. З хати війнуло кислим
тістом та чимось трав'яним.

Звідси було видно море, лиман і степ.
Аня підняла руки, і її серце підскочило. Не
було годинника, який подарував їй
Дмитро. Сарафан зник. Замість нього
— домоткана груба, але чиста
вишиванка і довга синя запаска.

Волосся, заплетене в косу, було туго
затягнуте червоною стрічкою, від чого
злегка нив потилиця.

— Оксанко, ти чого сидиш, як марена?

— пролунав поруч суворий, але турботливий жіночий голос. — Уже й кози повернулися, а ти все дивишся в небо.

Аня обернулася. Поруч стояла висока, кремезна жінка в кольоровій керсетці. У жінки були її очі — ті самі, оксамитові.

— Мамо... — прошепотіла Аня, але губи виголосили: — Мамо, мені щось не добре...

Жінка нахмурилася і торкнулася чола Ані/Оксани.

— Знов твій дух степовий тебе мучить. Казала я тобі, не ходи тієї ночі до лиману, там мавки і водяник спокій забирають.

Що снилося, доцю?

Аня нічого не могла відповісти. Снилось?

Це не було сном. Вона пам'ятала машину, хрести, погляд Дмитра, його слова про козаків...

— Нічого, — нарешті видихнула вона, відчувачи, як швидко освоюється в новій дійсності.

— Ходімо, допоможем мені, — жінка поправила хустку. — Доки ти спала, баба Христина навідувалась. Сказала: дід Чорнобай помер. Царство йому небесне. Сто три роки йому було. Не пережив він, що Катька, цариця та, осердилася і Січ нашу зруйнувала. Чуєш: навіть козаками зватися не можемо. Ех, сумні часи настали...

- Як так? — здивувалася Аня.
- Та як, як... — махнула рукою. — Це ще що? Он дід Степан із Нерубайського, торік сто двадцять розміняв, років-то.
- А все очима стріляє, чорт старий.
- Сто двадцять... — тихо повторила Аня.
- Оксанко, чого стоїш? Бери!
- жінка взялася за ручку корита, в якому була якась каша. — Порося само не виросте.
- Аня взялася — важке. Ноги, взуті в грубі шкіряні постоли, відчували землю інакше. Несла обережно, щоб каша не хлюпнулася на вбрання. А що — гарний сарафан і фартух. Ось тільки намиста бракує.
- А ще Дем'ян твій приходив,
- продовжувала ділитися новинами мати.
- «Дем'ян. Лютого бою козак»
- згадала Аня.
- Мало, а Дем'ян... він який?
- Та подивилася на неї зі здивуванням і нахмурилася.
- Не до вподоби він мені. Наче нерубай, але бачу: кров у ньому так і кипить.
- Порушить він клятву козачу.
- Ой порушить.
- Нерубай? — здивувалася Аня.
- Клятву ж дав із усіма: «Не рубити!» — шаблі не підіймати. А серце-то гаряче... Боясь, доню, що не втримає його обітниця.

Аня відчула, як по спині пробіг холодок:

«Не рубити», «Лютого бою...».

— А що він хотів? — запитала вона.

— Сказав, що чекатиме на лимані.

— Я піду.

Відчуючи, що вона наполовину Аня, а на половину — Оксана, навіть не спитала дорогу. Та маючи в грудях хвилювання і впевненість, вона немов знала, куди йти.

Ледь помітна стежка привела її в очерети. Там вона побачила його.

Невисокий, кремезний, з яскравими світлими очима, впертим поглядом. На гладко поголеній голові гордо маячив чуб.

Він не був Дмитром. Він був Дем'ян.

— Оксано, люба моя. Ти прийшла, — його голос був глухим, але сильним.

Вона підійшла ближче. І в тих очах, що хвилину тому, біля хреста, дивилися спокійно, запалилася туга.

Таких очей вона не бачила ніколи.

— Ти чого? — запитав він, простягаючи полотняний мішечок із голівкою цукру.

— Я чекала тебе... двісті років,

— прошепотіла вона.

3.

Слова повисли в повітрі, немов закляття.
Дем'ян не зрозумів, але завмер, відчуючи
їхню вагу. Він прив'язав мішечок до
пояса й обійняв Оксану.

— Ти знов про свої сни? — запитав він, але
в його очах не було докору, тільки любов.

— Не сни, Дем'яне. Просто я знаю... — вона
не знала, як розповісти про хрест, про два
століття, що розділяють їх.

— Пам'ятай, що б не сталося, ми
знайдемо одне одного.

Він усміхнувся, і ця усмішка — копія
Дмитра — пронизала її наскрізь.

— Люба моя. Ми — козаки. Наш дім

— степ. Наша доля — шабля. Але я дав
клятву, як і всі тут: «Не рубити!». Обіцяв
матері, обіцяв Богу, що будемо будувати
мир. Камінь добувати, а не кров.

Навколо шумів очерет, сонце плавно
хилилося до обрію.

Дем'ян заспівав:

— Ой, не той то хміль, що по
тину в'ється,

— Той то козак, що на турка б'ється...

Вони провели вечір біля лиману. Сонце
сіло, вода стала темною. Оксані
здавалося, що вона не живе, а надолужує
втрачені століття.

Вони говорили про побут, про ракушняк.

Про те, як Дем'яна кличе степ, тягне в походи, як кров кипить від мирної праці. Він розповідав, що гору освоїли вже давно, ще коли Пересип уперше затопило. «Шкода було кидати хати...», — казали люди. От із тих пір вона й Шкодова.

— Чумаки розповідали, бусурмани з Білої фортеці висунулися, — раптом заявив він палко. — Грабують, у полон забирають. Ух, нелюди!

Кулаки його стиснулися, аж кісточки хруснули.

Оксана притулилася до нього.

— Я боюсь за тебе, Дем'яне.

Він дбайливо підняв її голову і глянув в очі.

— А чуприна мені навіщо?! Бог не дасть пропасти! А якщо що, то витягне з самого пекла.

Ніч була яскравою. Чути було пісні, тріск багаття, дзвінки дівочі голоси.

На світанку Дем'ян неквапом проводжав Оксану додому.

Селище вирувало. Жінки ховали дітей, тих, що старші, відводили.

Чоловіки точили коси і сокири.

— Ординці! — зустріла їх мати, хрестячись. — П'ятнадцять шабель! З лиману йдуть. Грабувати будуть.

Дівок заберуть!

Оксана розгубилася, серце гулко стукало в

грудях, вона подивилася на Дем'яна. Очі
його горіли.

— Ховайтеся! — випалив різко він. — А я
до отамана.

— Стривай, синку! — крикнула мати.

— Ось оберіг тобі. Носи на собі.

На ходу вона замотувала траву в
хустинку.

— Мамо, дайте я, — простягнула
руку Оксана.

— Не руш, дівко! — різко обірвала та.

— Полин — вдовина трава.

Дем'ян прийняв, схилив коротко голову і
сказав, усміхаючись:

— Козак не без долі, дівка не без щастя!

Оксана залишилася сама. Вона стояла,
притиснувши руки до скронь.

Раптом стало зовсім тихо. Тиша впала,
як щільне покривало. Собаки не гавкали,
худоба затихла, навіть птахи замовкли.
Ранкове сонце м'яко пригрівало, але вона
цього зовсім не помічала. Здавалося, все
навколо завмерло, вичікуючи разом із нею.

Оксана прислухалася до вітру, який
нашіптував щось тривожне. До землі, яка
завжди знає, хто ходить по ній...

У грудях билосся серце, як крило
спійманої пташки.

Вона знала, що станеться. Знала,
але сподівалася.

І чекала. Чекала й молилася.

Може, Бог почує...
Їх принесли чотирьох. Обличчя
бліді, немов із воску.

Оксана, завмерши, притиснула руки до
грудей і вдивлялася: у кожну волосинку, у
кожен вигин брів, у лінію губ...

Дем'ян.

Він лежав вільно, немов
відпочивав після катакомб.
Чуб — гордість воїна — був забруднений
кров'ю і землею.

Його обличчя було спокійним, ніби він
виконав те, до чого кликала його кров.

І навіть зараз у ньому була сила й
тиша водночас.

Вона ступила до нього. Не в змозі ні
вдихнути, ні ковтнути, вона гладила його
по неголеній щоці. Груди здавило,
але сліз не було.

— Знайшов, — прошепотіли її пересохлі
губи. — Крізь віки знайшов. Моя половина...
— Добрий рудака, — шанобливо сказав один
із козаків, протираючи шаблю рукою.
— Двох ординців зарубав, доки ворожа ша-
бля не торкнулася його.

Усюди горіли багаття, жінки ридали,
оплакуючи героїв, вдалині
грав на бандурі кобзар...

Наступного дня каменярі витесали хрест.

Грубий. Упертий.

Оксана спостерігала, як вони наносять

напис: «Дем'ян. Лютого бою козак».

— Мамо, дайте ножа.

— Нащо, тобі, доню? — стривожилась
мати.

— Треба. Дайте, — погляд Оксани
вперся в неї.

— Тримай. Тільки на місце поклади!

Коли каменярі зайнялися іншим
надгробком, вона опустилася до хреста
Дем'яна і, крізь сльози, тремтячими
руками, нашкрядала найголовніший рядок.

Слова, які стали їхнім вічним
зв'язком: «Від половини своєї».

Вона поклала долоню на холодний камінь і
відчула, як увесь біль, любов, туга і клятва
увійшли в хрест. Це були її
останні обійми.

І тут же — різкий порив вітру з
лиману рвонув її косу.

Оксана озирнулася: яскраве сонячне
світло змінилося сутінками, запах дилу
й землі зник, повітря стало важким і
гарячим, камінь був теплим.

4.

Наш час.

Аня різко відсахнулася від каменю. Зробила
крок назад, і ледь не спіткнулася об
сусідній надгробок.

Дмитро все так же сидів навпочіпки поруч, глянув на неї з тихою посмішкою.
— Струмом б'ється? — посміхнувся він.

«Він нічого не помітив. Для нього пройшла мить. А для мене — ціле, яскраве, трагічне життя»,
— промайнуло в голові Ані.

Вона подивилася на нього. На його світлі безтурботні очі. На непокірну копицю волосся, в якій вона бачила чуб.

На фігуру. Дмитро/Дем'ян.

Аня спокійно поглянула на хрест. Старий. Укритий лишайником. Зітертий вітром і часом. Ані написів, ані згадок.

— Що тут? — запитав Дмитро.

— Чого кликала?

— Я пам'ятаю... — тихо сказала вона.

Дмитро здивувався:

— Пам'ятаєш? Цей старий цвинтар?

Вона похитала головою.

— Ходімо. Темніє вже, — Дмитро взяв її за руку. Аня було відсмикнула свою, але його рука виявилася гарячою, живою.

І вона не пручалася. Вона дивилася на нього, і її оксамитові очі, зазвичай розсіяні, тепер дивилися ясно і твердо. Вона відчувала, як у Дмитрові кипить та сама кров, як у ньому живе той самий дух.

Він знайшов її. І вони знову разом. Тут. У цьому, іншому світі.

Вона зупинилася і міцно пригорнулася до нього.

— Ти знайшов мене... — прошепотіла вона,
і голос її тремтів від довгого чекання.

— Ти чого?

Аня підняла погляд, і в її очах заблищала
непохитна рішучість.

— Я тебе... два століття чекала. І мені
дали другий шанс. Я тебе ніколи не
відпущу. Козак ти мій.

Вони покрокували до машини.

Старі хрести залишилися в сутінках, як
вічні вартові пам'яті. Один із них
дочекався завершення своєї історії.

Аня відчувала легкість і спокій, якусь
абсолютну вневненість, якої їй так
бракувало в житті. Вона знала, що їхня
історія не закінчена. Але тепер половина
нарешті знайшла свого козака.

Дмитро насвистував мелодію.

— У степу після заходу сонця не свіщи
— козак Голота коня шукає! — сказала
Аня, сама не розуміючи, звідки це в ній
раптом виникло.

Немов пам'ять часів прокинулася в її душі.

Кінець
Жовтень 2025

Вікторія Калиновська

Як жаль!

Як жаль мені, що серцю знов
Ніхто не милий!
Вірна лиш вітру й снігам,
І стужі сивій.

Лимонним серпиком зоря
У небо ляже,
А тиша — подруга моя —
Про долю скаже.

Донька чарівних берегів,
Дитя світанку.
У мені — вся легкість мрій і снів,
Та свіжість ранку.

Хай хтось коханням та вином
Зціляє рани,
А я свободою живу —
І нето п'яна...

Та в тій свободі, як в тюрмі,
Не видно неба...
Як жаль, що серцю моєму
Ніхто не треба!..

З чистого листа

Почати з чистого листа,
Усе життя спочатку.
Моя душа така пуста —
Лиш втома, біль і згадки.

Страждання, щастя — все одно,
Бо я дійшла до краю.
Життя дивилась, мов кіно,
Себе в нім не впізнаю.

Чи радість, чи печаль — дарма,
Я мрію лиш про спокій.
Смерть стукає в моє вікно...
Не відчиняю... Поки.

Коли розвидниться — піду
Шукати рай у світі.
На перехресті ста шляхів
Свій треба лиш відкрити.

Немає сил для боротьби,
І скроні біль стискає...
Та той, хто сильним був колись —
Смак перемоги знає...

На волю

Ти знову бунтуєш, паршива ти, суко,
Обріжте їй крила, зв'яжіть її руки!
Кайдани надіньте, замкніть у темницю—
У пастку потрапила вільная птиця.

Хоч промінь надії, хоч крапельку світла!
Я скована, зв'язана, в робу одіта.
О, стражнику, дай мені ключ
від в'язниці—
Я в небо злечу, і покину темницю!

Крізь зимню стужу відчую я літо,
Душа моя сонцем ласкавим зігріта.
І хай навіть серце скує тверда криця —
Я сплю — й мені небо веснянее сниться...

Жриця Астарта

Я, жриця, Астарта,
Володарка лук і стріл.
В мені оживає загублена пам'ять віків!

І зірка моя у безкраєму небі зійде...
Я шлях свій побачу —
І серце мене поведе!

А сонце — мій батько,
А мати — то зірка ясна,
Я вітром, свободою, й подихом
предків повна.

Безсмертна душа...
Та гострий, холодний клинок
Назавжди залишить мене
поміж снів і думок...

А тіло, що тліну не знає,
Сховать в курган.
Дари покладуть та шовками огорнуть
мій стан.

У вічних покої
На небо дивлюсь крізь віки.
Я бачу планети, сузір'я, яскраві зірки...

А доля малює картини, химерні мов сни,
І серце моє завмирає
Від подиху мрій і весни!

Україні

Під блакитним небосхилом
сяють золотом поля,
Лється пісня солов'їна, рідний
край, моя земля!
Червоніється калина, ясним
полюм'я горить,
Вітерець шепоче з гаєм, тихо
листям шелестить...
Хвилі котить Чорне море,
грає водами Дніпро...

Не покину Батьківщини,
що б на долі не було!
Буду жити в ріднім краї, ранком сонце
зустрічать, І, як птах
крилатий в небі понад хмарами літать.
А вночі яскраві зорі, рахувати му вгорі,
У вишневому садочку заспівують солов'ї...

В степові духмяні трави,
в полонини сивих гір
Я піду за небокраєм, ген за синій косогір.
Розстелилася стежина
вишиваним рушником,
Квітне рідна Україна буйним
росяним вінком.
Стисне серце, схопить подих,
здивившись на красу...
Я, її, немов перлину, через роки пронесу!

Давня казка

Дорога вела серпантинном крізь ліси й пагорби, ніби навмисно випробовувала терпіння нових приїжджих. Старенький бусик, завантажений коробками, скрипів на кожній вибоїні, а попереду, у туманній далині, виринали темні силуети гір. Повітря пахло мокрим листям і сиротою землею, а легкий вітер приносив із собою запахи хвойного лісу.

Аня сиділа біля вікна, притиснувши лоб до холодного скла. Пейзаж за вікном змінювався: розмиті хащі лісу, порожні поля, руді стоги сіна, які вже ніхто не підбирав. В її серці тремтіло дивне відчуття: наче вони не просто їхали у село, а ступали за межу звичного світу.

Денис, стискаючи кермо, мовчки зосереджувався на дорозі. Його обличчя, освітлене ліхтариком бусика, виглядало напруженим. Позаду, у дитячому кріслі, солодко дрімала їхня шестирічна донечка Марічка, час від часу ворухачи губами, ніби повторювала слова з сну.

— Ти впевнена, що ми правильно зробили?

— нарешті порушив тишу Денис.

— Що саме? — озирнулася до нього Аня.

— Ну... те, що переїхали сюди. Село ж геть пусте. Людей немає. Хіба це життя?

Аня глибоко зітхнула.

Вона вже десятий раз чула ці сумніви.
— Це була хата моєї прабабусі, Денисе. І
тепер вона наша. Ми не платимо оренди, є
земля, сад, город... Чому б не спробувати?
Він змовк. Його аргументи розбивалися об
її спокійний голос. І справді, після
шумного міста ця поїздка виглядала наче
шанс почати спочатку. Хоча дивне
відчуття, що вони їдуть не просто «в
село», а кудись у невідомість,
не полишало його.

Коли бусик нарешті звернув з головної
дороги, вони опинилися серед старих садів.
Крони яблунь нависали низько над
шляхом, ніби намагалися приховати його
від сторонніх очей. На землю падали перші
жовті листочки, шурхіт яких
нагадував приглушене шепотіння.

За кілька хвилин відкрився краєвид:
долина, де самотньо стояла стара хата з
високим ганком і різьбленим причілком.

Дах був укритий мохом,
вікна — темні й мовчазні.
Марічка прокинулася й одразу прикипіла
очима до будинку.

— Мам, а хто там? — запитала вона
тихо.

— Там нікого, доню, — усміхнулася Аня.

— То тепер наш дім...

Але дівчинка не зводила погляду з вікон. Їй
здалося, що за мутним склом

промайнула жіноча постать у хустці. Маленька рука Марічки стиснула край крісла. Її серце билось швидше, ніж зазвичай.

Хата зустріла їх запахом сухих трав і старого дерева. Велику кімнату огортала тиша, в якій зберігалось відчуття минулого. На покутті — ікони, поруч розшиті рушники. Камін із чорними від кіптяви стінами мовчав, глиняні горщики на полицях зберігали запах м'ятой полину, ніби час тут зупинився.

— От бачиш, яка краса, — сказала Аня, проводячи рукою по дерев'яному столу. —

Все, як було за життя прабабусі...

Денис мовчки ставив коробки, його погляд ковзав по всіх дрібницях. Йому все це нагадувало музей, де кожна річ зберігала історію. Лише холод пробирав до кісток, хоч надворі була тепла літня погода.

Звечері, коли вони розклали речі й розпалили піч, кімнату огорнула тиша. Надворі не чулося ані собак, ані крику півнів, ані сміху сусідів. Лише тріскіт дров у каміні.

Раптом десь у сінях скригнули двері.

Денис підхопився:

— Чула?

— То, мабуть, протяг, — вневнено відповіла Аня, хоча відчувала всередині дивне хвилювання.

Але за хвилину почулося тихе шарудіння,
ніби хтось ходив босими ногами по
дерев'яній підлозі. Потім — ледве вловимий
шепіт. Слова розібрати було неможливо,
але ритм нагадував молитву
чи замовляння.

Аня відчула, як по спині побігли мурашки.
Вона схопила Марічку й міцніше
пригорнула до себе.

— Це стара хата, — пробурмотіла вона.
— Вітер, щілини...

Але у цей момент вогонь у каміні
спалахнув яскравіше, хоч ніхто не підкидав
дров. Полум'я піднялося вище, відкинувши
на стіни тремтливі тіні. А на покутті
свічка зайнялася сама по собі.

Денис дивився на це з розширеними очима:

— Це вже точно не протяг...

Марічка, яка досі мовчала,
нарешті прошепотіла:

— То бабця. Вона прийшла.

Її голос був таким вневненим, що батьки
переглянулися. У кімнаті стало ще
тихіше, тільки чути було, як десь за
стіною знову пролунав шепіт
— ритмічний, древній, немовби
з іншого світу.

Аня стиснула руку дочки:

— Доню... ми з тобою, — шепотіла вона,
відчуючи, як щось невидиме
спостерігає за ними.

Денис підійшов до каміна, поглянув на тіні, які зникали й знову з'являлися, і тихо промовив:

— Можливо, це... хтось з минулого...
Марічка кивнула, не відводячи очей від темного кутка:

— Вона добра. І домовик теж тут.
Він маленький, кучерявий.
Сидить біля печі.

Аня з Денисом презирнулися, але нічого не сказали доньці, щоб не налякати її. Тиша тримала їх у напруженні, а полум'я свічки мерехтіло, немов живе, реагуючи на присутність тих, хто не від світу цього...

Перша ніч у новому домі була неспокійною. Денис, ледве заснувши, прокинувся від власного серцебиття. Йому здавалось, що стіни хати дихають, а тінь у кутку кімнати злегка шевелиться. Він тихо встав і почав перевіряти замки на дверях, заглядав у комору, на горнище, обходив кімнати з ліхтариком у руках. Ніч була темна, і навіть світло ліхтаря здавалося недостатнім, щоб розсіяти тінь у темних кутах.

— Мені це все не подобається... —
пробурмотів він сам до себе,
лягаючи поруч з Анею.

— Не накручуй себе, — відповіла вона, хоч і сама лежала з широко відкритими

очима. В її серці відчувався дивний спокій, але тремтіння в руках не дозволяло повністю розслабитися.

Марічка спала між ними, її маленьке обличчя було ніжне, спокійне. І лише раз, майже спросоння, промовила:

— Таточку, не сердься, то ж домовик.

Він хороший...

Денис здригнувся, відчувши, як холод пробіг по хребту.

— Що?

— Вона марить... — поспішно сказала Аня, але сама не могла відвести погляду від темного кута, де, здавалося, щось дрібно шурхотіло.

І тут із коридору долинув глухий стук, ніби хтось упустив важкий предмет.

Потім — скрип дверей, що відчинилися самі по собі. Серце Ані стукало у грудях, наче намагаючись вирватися назовні...

Наступного вечора коли стемніло, вони знову почули той самий шепіт.

Ледь чутні слова текли ритмом молитви, але були чужими,

незрозумілими. Здавалося, хтось сидів просто за стіною й безперервно промовляв закляття. Вогонь у каміні цього разу розгорівся сам ще до того, як

Денис устиг підпалити дрова.

Потім серед ночі почувся спів. Спершу ледве чутний — кілька голосів, що

зливалися в давню українську мелодію.

Потім голосів стало більше: жіночі й чоловічі, молоді й старі, ніби цілий гурт стояв десь під хатою. Пісня текла через стіни, повітря наповнювалося магією.

Серце стискалося — чи то від радості, чи то від страху, і разом із тим відчуття древньої святості пронизувало кімнату.

Аня тремтячи відчула, що більше не може терпіти невідомість, і обережно відчинила двері. Надворі панувала чорна тиша. Нікого. Лише зорі над селом і далеке шуміння річки, що здавалося співала разом із привидами.

— Але ж ми всі це чули, правда? — шепотіла вона, повертаючись до Дениса.

Він кивнув, слова застигли в горлі... У повітрі висіло щось невловиме, стародавнє, і навіть атмосфера в кімнаті стала важкою.

На третю ніч Марічка вже не боялася. Вона сиділа посеред кімнати, дивлячись у дальній кут, де колись стояла велика скриня прабабусі. Маленькі пальчики стискали край покривала, а очі світилися дивним спокоєм.

— Бабця знову прийшла, — сказала вона просто, без страху.

— Яка бабця? — насторожилася Аня.

— Та, що жила тут раніше. Вона у хустці. Вона каже, що готує зілля, щоб

захистити нас... Аня побіліла. В кімнаті справді запахло полином, хоч трав там не було... Денис нахилився до дочки:

— Доню, а ти її бачиш?

— Так, — серйозно відповіла Марічка. — Вона добра.

Дівчинка на мить замовкла, прислухаючись, і додала:

— І домовик теж є. Я вам уже про нього розповідала: він маленький, кучерявий, сидить біля печі. Каже, що це він ховає твої ключі й мамині шпильки.

Бо ви не вірили...

Аня й Денис обмінялися переляканими поглядами. Декілька речей справді загадково зникали останніми днями, і вони грішили на забудькуватість чи втому. Тепер стало зрозуміло, що хтось невидимий наглядає за ними, влаштовуючи у хаті свої порядки.

Тієї ж ночі, коли всі вже майже задрімали, двері знову скригнули, і Марічка раптом підхопилася:

— Я чую спів! Там хлопці й дівчата йдуть до річки. Вони мене кличуть!

Вона побігла до вікна, а Аня з Денисом ледве встигли втримати її за руку.

З надвору справді долинали голоси — радісні, юнацькі, сплетені в мелодію, від якої мороз ішов по шкірі.

— Вони в українському вбранні, — шепотіла Марічка, широко розкритими очима вдивляючись у темряву. — У дівчат вінки й стрічки, у хлопців вишиті сорочки. Вони несуть вербові гілки, кажуть, що завтра Зелена неділя.

Можна я з ними?

Батьки були скуто мовчазні. У темряві справді виднівся рух: силуети, що повільно тягнулися стежкою вниз, у напрямку річки. Вони співали, сміялися, несучи зелене гілля.

— Ні, доню, це не для тебе, — прошепотіла Аня й міцніше пригорнула дівчинку. Але спів лунав ще довго, поки не стих у далині. І тоді Аня вперше відчула: село живе. Але це — життя не для людей, тут живуть духи і невідомо, що станеться якщо світ живих перетнеться зі світом мертвих...

Вогонь у каміні тихо потріскував, тіні на стінах танцювали під його світлом, а Марічка, злегка піднявши голову, прошепотіла:

— Мамо, тату, нічого не бійтеся, бабця нас охороняє...

І у цьому шепоті було щось більше, ніж дитяча фантазія: Аня і Денис раптом відчули, що хтось добрий і сильний пильнує їх сон, відганяючи погані сни і привиди минулого...

...Марічка бігла стежкою, що звивалася через ліс і вела до річки, відчуючи, як ніч обіймає її теплом і місячним світлом. Кожен крок приносив щось нове: пахощі вологого листя, легкий подих туману, що піднімався з води, і відлуння співів, що розносилися серед дерев.

Дівчинка підняла очі — і перед нею ожили силуети хлопців та дівчат у давніх українських строях, вона бачила вінки, вишиті сорочки, очерет, гілки верби, прикрашені різнобарвними стрічками. Постаті рухалися злагоджено, немов за невидимим ритмом.

— Дивись, Марічко, — промовив один із хлопців, тепло усміхаючись їй, — Зелена неділя у нас особлива. Ми прикрашаємо верби, щоб духи лісу були задоволені.

Марічка простягла руки, ніби хотіла доторкнутися до казки. Вона відчувала, що потрапила в світ, де все справжнє й магічне водночас. Дівчата сплітали вінки зі стрічок і польових квітів, хлопці різали гілля, а над водою здіймалися легкі туманні спалахи блакитного світла...

— Тут... тут не страшно, — подумала дівчинка. — Тут радість.

І я — частина цього.

Її серце билосся швидко, відчуття
неймовірної причетності до давньої
магії захоплювало її. Спів луною котився
над плесом, а тихий шепіт дерев
зливалися з мелодією людських голосів,
створюючи дивовижну гармонію.

Аня швидко йшла стежкою до річки,
поспішаючи забрати доньку з дивного
дійства, а Денис ішов позаду, освітлюючи
шлях ліхтариком. Серце матері билосся
шалено, і кожен рух в темряві здавався
небезпечним. Співи лунали гучніше, і Аня
відчувала, як магія ночі
обволікає все довкола.

— Марічка! — крикнула вона,
намагаючись перекричати мелодію.

— Не йди так далеко!

Але дівчинка ніби не чула, і бігла до річки
з усмішкою на обличчі, немов ведена
якимось внутрішнім покликом.

Аня зупинилася, дивлячись, як силуети
змінюють форму: одні й ті ж хлопці та
дівчата то з'являлися, то зникали, а
поруч із ними піднімалися легкі блакитні
вогники, що мерехтіли над водою й
вели до центру ритуалу.

Її тіло тремтіло від страху, розум
протестував, але відчуття древньої
магії не залишало її байдужою. Вона
бачила, що це не просто обряд: це —
життя іншого світу, невидимого для

тих, хто не вміє слухати його шепіт.
— Це... це не люди, — прошепотіла Аня Денису, ледве здатна вимовити слова. — Вони... вони духи.

Денис похитав головою, намагаючись відшукати логічне пояснення, але в душі знав: цього разу наука безсила. Він ішов останнім, намагаючись забрати доньку, але серце й розум протестували. Він бачив, як дочка крокує за примарами, сміючись і співаючи. Аня стояла поруч, розгублена й налякана, теж безсила вирвати малу із рук нічної казки.

— Я... я не можу зрозуміти, що це,
— промовив він тихо, щоб заспокоїти дружину — Але я бачу, що це щось древнє... і доброзичливе до нас.

... Ніч добігала кінця, і десь далеко трічі прокукурікав півень. І ось раптом співи стихли, силуети людей, що рухались навколо води, зникли. Лише маленька Марічка стояла на березі річки, широко розкривши очі, а перед нею — темна вода й порожній берег.

— Мало? Тату?... — покликала вона, тремтячим голосом.

Аня й Денис кинулися до неї.

— Де вони? — шепотів Денис, не в змозі повірити побаченому. — Всі ті люди, що були тут хвилину тому?

— Вони... вони пішли, — сказала

дівчинка, дивлячись на річку. — Але я бачила, як вони робили все... прикрашали верби, різали зелень...

Аня пригорнула доньку, ледь стримуючи сльози. Денис стояв осторонь, розгублений. Вони зрозуміли одне: село живе своїм життям, сповненим давніх обрядів і духів...

Марічка посміхнулася, ніби не боячись того, що сталося. Ця ніч подарувала їй перше розуміння магії села, його мешканців і того, що межа між світом живих і мертвих — тонка, але реальна. Ранкове сонце розсипалося золотистими промінцями по порожніх вулицях села. Повітря пахло вологим листям, полином і чебрецем. Аня, Денис і Марічка вирушили до окраїни, де стояла хата бабусі Графії — єдина, що виїліла в селі серед тиші й запустіння.

Дім стояв на невеликому пагорбі, оточений запуценим садом із кущами ожини та гілками старих яблунь.

Двері тихо скрикнули, і на порозі з'явилася старенька жінка. Її очі сяяли яскраво й живо, зморшки на обличчі здавалися картографією прожитих століть, але рухи були легкі та точні, як у тих, хто звик до магії природи.

— Заходьте, заходьте, діти мої, — тихо промовила вона. — Чула, що ви

недавно приїхали ... Марічка схопилася
за руку матері.

— Бабцю, а ти знала прабабусто? —
спитала дівчинка, дивлячись на стару з
цікавістю та неприхованим захопленням.

— Звісно, Одарку я добре знала, —
посміхнулася Графія. — Вона була
мольфаркою, берегла село, ліс і людей від
злих сил. А зараз, бачите, лише духи
залишилися, бо людей тут давно немає...

Денис нахилився до неї,
трохи збентежений:

— Але де ж люди, чому все село вимерло?

— Під час Великої війни усе знищили
вороги, — тихо промовила Графія. — Хати
спалили, тих, хто не підкорився,
розстріляли... А душі тих, хто пішов не зі
своєї волі, залишилися тут
охороняти цю землю...

— А Ви як вижили, бабцю? — спитала
Аня, не приховуючи хвилювання.

— Ніяк, не вижила... — засміялася Графія.

— Пішла слідом за усіма...

Анна і Денис здивовано переглянулися,
сприйнявши її слова за дивний жарт.

Тим часом стара взяла кошик і
крокнула у сад, ніби йшла збирати трави.

А тоді раптом зникла за дверима,
залишивши по собі лише легкий
аромат полину і м'яти.

Марічка встала на носочки:

— Бабицю! — покликала вона.
Але нікого не було. Ні за хатою, ні на
городі... У Ані похололо серце...

Лише старий зошит, списаний
рецептами настоянок і зілля, лежав на
столі. Поряд — пошарпаний ключ із
гравіюванням, що відразу
привернув увагу Дениса.

Оглянувшись, родина помітила у сінях
старезний кований сундук. Ключ підійшов
ідеально. Відкривши його, вони ахнули:

всередині лежали вишиті рушники,
сорочки, намиста, коралі та маленький
мішечок із золотими та
срібними монетами.

— Це... царське золото! — скрикнув від
подиву Денис, оглядаючи важкі монети
з гравіюванням, — От би дізнатись його
справжню ціну та продати
на якомусь аукціоні...

— Краще віддало його в музей, — м'яко
передила його Аня.

Серед скарбів Графії вони
знайшли старий лист:

«Спадкоємиць по собі не залишила, тож
залишаю спадок усякому, хто відкритий
серцем і щирий душею, і не побоїться
переступити межу між світом мертвих
і живих. Якщо ти знайшов мій скарб —
пам'ятай, що в тобі є сила,
використай її з розумом.»

Марічка, тримаючи лист, відчула, як її маленьке серце починає битися швидше.

Найцінніший скарб вона витягла з сундука сама — магічну книгу в різьбленій дерев'яній оправі зі старими заклинаннями та рецептами настоянок. Вона ще не вміла читати, але водила пальчиком по літерах, відчувачи невидиму силу, що пробуджувалася всередині неї.

Родина поверталася додому з села, навіки зачинивши двері старої хатини за собою.

Речі й старі гроші вони віднесли до міського музею, залишивши собі лише книгу, бо Марічка дуже просила...

Сонце поволі опускалося за обрієм, розсипаючи над містом м'які золотисто-лілові промені. Марічка, вже доросла, сиділа за старим дерев'яним столом у своїй кімнаті, обережно тримаючи книгу прабабусі відкритою перед собою. Сторінки пахли старовиною, полином і легким димком від недавньої свічки.

Дівчина водила пальцем по старовинних літерах, тихо шепочучи слова заклять, які ще у дитинстві навчилася промовляти просто серцем. Вона відчувала, як магія книги відгукується у її руках — не просто слова, а живі енергії, що пульсують у кожній клітині.

Свічки горіли м'яким золотавим світлом, відкидаючи тремтливі тіні на стіни. І час від часу Марічка чула ледь помітне шурхотіння — домовик усе ще стежив за нею, обережно ховуючи дрібні речі та нагадуючи, що магія ніколи не покидає тих, хто її розуміє...

Відчиняючи вікно, вона вдихнула нічне повітря, напоєне ароматами жасмину. У пам'яті виникли давні спогади про ту ніч на річці: співи дівчат і хлопців у вишиванках, мерехтливі вогники, зелень верб, що розсипалася по темній воді. Тоді це здавалося сновидінням, а тепер вона знала: все було справжнє...

Марічка перегорнула останню сторінку книги. Її погляд зупинився на ніжному, витонченому підписі: «Моїй спадкоємиці від мольфарки Одарки.» Книга, яку Марічка читала зараз, колись лежала у сундуку бабусі Графії, але дісталася їй не просто так. Прабабуся Одарка, мольфарка й хранителька села, передала її у часи великого лиха, коли ворог грабував і знищував домівки, а душі людей залишалися на цій землі як охоронці. Кожна сторінка книги була наповнена мудрістю й силою, частиною енергії Одарки, залишеної для того, хто зможе її зрозуміти й берегти.

Вона знала: магія села, духи предків,
знання про трави й закляття — усе
тепер жило в ній. Коли хтось запитає про
давнє село на заході України, вона лише
посміхнеться й тихо відповість, що село
живе. Просто не для кожного... І хоча хата
прабабусі давно зачинена, її тіні й
закляття залишаються там назавжди,
тихо охороняючи серця тих, хто
вміє бачити й слухати...

Заповідь егоїста

Головне в житті людини — це вміння любити себе і вірити в себе: цілком і повністю, віддано і беззастережно. Всі труднощі, які ви вже пережили, зберігши здатність радіти сонячному дню і посміхатися друзям, сміятися над власними проблемами і не боятися нових поворотів долі, допомогли вам краще зрозуміти себе. Усвідомити, що у вас достатньо внутрішньої сили, рішучості, відваги, щоб подолати будь-які перешкоди, які розставляє на вашому шляху життя. Скажете, що це не так? Що вирішення багатьох життєво важливих питань ви з тріском провалили? Повірте мені: раз ви маєте можливість зараз прочитати цю статтю, вдихнути аромат квітів, випити чашечку кави, то ви, безсумнівно, вийшли переможцем з усіх своїх проблем і негараздів. Ви стверджуєте життя. Саме за цю здатність кожен з нас гідний поваги.

Думаєте, я передібільшую? Аж ніяк. Просто «вийти переможцем» означає не «виграти будь-якою ціною», а отримати в дар безцінний досвід, винести урок з будь-якої, навіть найнеприємнішої події (бажано без летального кінця, але

навіть смерть — це не кінець і не трагедія,
а лише перехід, продовження нашого
нескінченного шляху). Примиритися зі
своїм минулим, яким би гірким воно не
було, і з радістю, без страху зустріти
майбутнє — велике вміння людини, яке
допомагає рухатися вперед і
розвиватися, не зациклюючись на
помилках і невдачах. А ось на цей подвиг
здатні одиниці. Дуже складно пробачити
себе за промах, ще складніше щиро,
підкреслюю щиро, без самоприниження,
посміятися над своїм прикритим «ляпом»,
тим самим розвінчуючи його важливість.
Не зумівши пробачити себе за минуле,
ви рік з року тягаєте на собі непідйомну
ношу, важкий моральний тягар, який
захаращує ваше і без того заплутане і
нелегке життя. Чи не легше цей вантаж
скинути, тобто пробачити собі?

З повною упевненістю можу
стверджувати, що життя без прощення,
а значить — без любові до себе не має
сенсу. Це не заповідь егоїста, а істина
відчута і пережита на власній шкурі. Коли
я лягаю і починаю морально луцювати
себе за невдачі, то у мене просто немає сил
рухатися далі, та що там
— немає сил встати!

Без любові до себе людина втрачає точку опори, а існування стає безцільним і безрадісним. Розумієте, якщо ви думаєте, що ви — повна нікчема, то логічно напрошується питання: навіщо тоді взагалі жити? Це життя не для вас, навіщо даремно топтати землю і, вибачте за грубість, псувати повітря?! Адже навколо так багато особистостей, у яких все гаразд з самооцінкою, які щиро люблять життя і хочуть користуватися всіма його благами. Так що, все хороше в цьому світі не для вас, для них. Ви ж себе не любите, ви ж себе лаєте, в той час, як інші, так як і ви, падають і розбивають коліна, і набивають шишки, але спокійно, без нападів самобичування продовжують жити далі. От і вся різниця.

Але куди вам до них? Ви ж нікчема...

Так, забула сказати, якщо хочете себе сильніше вколоти — продовжуйте й далі порівнювати себе з іншими: порівняння, як завжди, буде далеко не на вашу користь.

Адже ви ні на що не придатні...

Сподіваюся, читач зрозумів мою іронію.

Але вся правда в тому, що наша підсвідомість не розуміє жартів і кожен раз, коли ви проклинаєте себе за черговий промах, вона (підсвідомість) сприймає все буквально, і ви цеглинка за цеглинкою за-

кладаєте в себе руйнівні дулки, які потім все одно позначаються на якості вашого життя. І не важливо скільки разів ви сказали собі: «Я лузер» — один або тисячу разів, підсвідомість пам'ятає все. І коли хтось переможе вас на змаганні, займе ваше місце на роботі, отримає нагороду, яка призначалася вам, , знайте — ці люди не лаяли себе, вони живуть в гармонії з собою і не витрачають свій час на таке пусте і навіть небезпечне заняття, як самоосуд. Гаразд — пусте, але чому небезпечне, запитайте ви? Тому що, самоосуд, ненависть до себе — це небажання жити, прагнення до смерті. Всі, хто не люблять себе — потенційні самогубці. Доведено, що люди типу «мазохіст», «нещасна жертва» найбільш схильні до травматизму та нещасних випадків. Вони, немов магніт для невдач. Тому, якщо хочете потрапити під машину або отримати цеглиною по голові, дорогі мої, лайте себе далі, принижуйте... Жартую, звичайно, але доля істини в цьому є. А уявляєте, люди, якби Бог мислив так само: «Він не ідеальний, а, значить, у нього немає права на життя»? І де б ми всі зараз були, га? Бояся навіть уявити.

Ви, звичайно ж, чули про те, що неможливо любити іншого, спочатку не поллюбивши себе. Це дійсно так. Тому що, в іншому випадку ви поняття не маєте про любов, ви жебрак, а що жебрак може дати, іншому такому ж жебракові? Спочатку «нагодуйте» себе. Любов'ю.

Дорогий читач, може, те про що я намагаюся розповісти, давно вже вам знайоме і не цікаве, адже за останні десятиліття було стільки сказано про важливість любові до себе, що це вже набило оскому. Люди відмахуються від цієї теми, як від настирливої мухи: «Так, так все зрозуміли, все знаємо, але не хочемо бути егоїстами». Це називається слухати, але не почути. Повірте, вміння прийняти і поллюбити себе, таким яким ти є, не має нічого спільного з егоїзмом. І, крім того, я завжди пишу лише про те, що глибоко мене торкає, про те, що хвилює, а це означає, що ця проблема є актуальною.

Але, зізнаюся чесно: я сама ще не достатньо перейнялася цією істиною, щоб з повною впевненістю і гордістю сказати: «Так, я люблю себе! Так я поважаю себе! За те що Я, це Я. За всі ті труднощі і радощі, що я пережила. Просто за те, що Я є ...». Але всі ми вчимося, навіть Всесвіт завжди передубає в процесі розвитку і

становлення. Так що в мене, як і у вас,
читачі, все ще попереду. Коли-небудь ми всі
навчимося любити себе так,
як любить нас Бог — безумовно.
Тоді не буде місця стражданням і жалю.
Ось тоді і зустрінемося знову, і розповімо
один одному, який колосальний шлях ми
пройшли — від нещасної жертви до
всемогутнього переможця. А поки...
Розправте крила, і вперед, вперед,
туди, де живе мрія!

Автор: Калиновська Вікторія

Яніна Погорелова

Сіра зона

19

Десь через пару днів.

Дем'ян і Ульяна вирішили провести вечір разом і вибрали для цього затишний бар. Під яскравим написом «Бездна» вони увійшли у затишний заклад, де мовчазно панувала температура м'якого світла і таємничий шарм.

Бар був оформлений зі смаком та увагою до деталей. Старовинні лампи розповідали свою історію в благородному напівнітьмі, а стіни прикрашали великі чорно-білі фотографії, що змушували задуматися про минуле. Темні дерев'яні стійки бару надавали затишного шарму, а м'які дивани з високими спинками просто кликали до розслаблення і споглядання вогнища свічок.

Пара вибрала затишний куточок, де стояв маленький столик зі скляним верхом. Вони розташувалися поруч, і під світло м'яких свічок створювалася особлива атмосфера спокою та інтимності. Коли вони розмовляли і смакували напої, у бар увійшов Марк,

колишній колега Дем'яна. Він був видно перейнятий. Напевно, згадував старі часи. Проте, Марк вирішив не просто замовити напій і відзначити зустріч зі старими знайомими. Він почав випивати занадто багато, і його поведінка стала все більш непристойною. Він підступно домагався уваги барменші, на що вона реагувала здержано і добре виховано, але ситуація ставала все більш напруженою.

Ульяна і Дем'ян занервовано обмінювалися поглядами, усвідомлюючи, що ситуація може вийти з-під контролю. Вони не хотіли псувати свій вечір через таку поведінку Марка.

Урешті, Марк перетнув межу, і Ульяна вирішила втрутитися. Вона підійшла до Марка і стала рішуче, але ввічливо відмовляти йому у такій поведінці. Це викликало додатковий гнів у Марка, і він виразив неприємне зауваження про Дем'яна.

Дем'ян почував себе оборонцем Ульяни. Хоча йому було страшно, він стояв на її боці.

Врешті-решт, Марк здався і відійшов, вирішивши не марити більше їхній вечір. «Дякую, що підтримав мене,» – сказала Ульяна, коли Марк відійшов на відстань.

«Це природне, щоб допомагати приятелю,» – відповів Дем'ян з посмішкою.

Так, вони залишили бар, забуваючи про неприємний епізод, і йшли вулицями, де блискавки мимоволі промінювали їхні обличчя. Можливо, вечір не пройшов зовсім так, як вони сподівались, але це зблизило їх і підсилити дружні зв'язки. Так починається нова сторінка в їхньому житті, де почуття, дружба і сприйняття знаходять свій шлях у серцях.

Поки вони йшли до домика, Дем'ян розповідав Ульянові про зорі. Вечірнє небо було ясним і зірковим, і він розповідав про різні сузір'я, романтично переказуючи легенди, пов'язані зі світлими точками на темному небосхилі. Вулкан на тлі зірок створював особливий, загадковий образ. Прибувши до домика, Дем'ян відкрив двері, ведучи Ульяну всередину. Дерев'яний будинок був маленький, але дуже затишний.

Стіни прикрашали ручно розписані тканини, а на підлозі лежала килимова покривало, яке створювало відчуття тепла та домашнього затишку.

Дем'ян роздмухнув вогонь у каміні, а дрібні плями світла танцювали на стінах. Від цього місця випромінювала атмосфера спокою і релаксу, створюючи ідеальну обстановку для розмови і довіри.

Після короткого мовчання, яке було наповнене лише скрипом дерев'яних

балок, Дем'ян зірвався з місця і підійшов до Ульяни. Вони обмінялися поглядами, які говорили без слів. Дем'ян страстно поцілував Ульяну, і вона відповіла взаємністю, відчуючи, як її серце б'ється сильніше.

Проте, Ульяна посміхнулася і зупинилася на хвилину, зітхаючи:

«Дем'ян, я дуже ціню цей момент, але давай не поспішати. Це все ще ново для мене, і я хочу, щоб ми дійшли до цього медленніше.»

Дем'ян поглянув їй в очі і зрозумів, що важливо поважати її бажання і темп.

Він поцілував її на лоб і сказав:

«Ти маєш рацію. Ми можемо взаємно насолоджуватися нашою компанією тут, без поспішання.»

І так, у нічному затишку під зірками, вони зайнялися розмовами і сміхом, ділилися своїми мріями та спогадами.

Довгі та спокійні миті створили спеціальний зв'язок між ними, який поступово розвивався. Пізніше, коли вогонь уже згасав, вони лежали поруч на килимовому покривалі, дивлячись на темне небо через віконце даху. Віддалені зорі блищали, створюючи чарівне враження.

Той вечір став початком їхньої особливої дружби, яка поступово розвивалася в щось більше.

Історія бару.

В загробному мирі існував особливий бар, який приймав душі, що переходили в інший світ. Цей бар був переповнений таємничістю та шармом, що змушувало новоприбулих відчувати спокій та незвичайну затишність.

Щойно душа переступала поріг бару, вона зустрічалася з доброзичливим барменом на ім'я Гайде. Гайде був давньою житньою силою бару «Бездна» і знаходився тут з самого моменту його відкриття в загробному мирі. Він був природженим слухачем та радником, готовим почути кожну історію, яку мали поділитися душі, та надати потрібний підтримку.

У далекому минулому, «Бездна» була створена колись журналістом на ім'я Каллен. За своє життя Каллен завжди мріяв про місце, де душі з різних світів могли б збиратися, обмінюватися своїми історіями та пережитими. Коли його час на Землі закінчився, Каллена душа знайшла себе в загробному мирі та зустрілася з бар'єром між світами – дверима до «Бездні.»

Після того, як Каллен став барменом та із

великою ентузіазмом розповідав
своїм гостям про історії життя і
загадкові моменти між світами,
«Бездна» стала збірним пунктом для душ,
які знайшли згуби у перехідному стані.
Тут душі могли знайти заспокоєння,
зігрітися теплом спілкування та
надією на надійність нового світу.
Крім душ, які переходили з одного світу в
інший, «Бездна» також відкривала двері
для загадкових істот, які приходили з
далеких світів. Деякі з них були
унікальними, зі своїми унікальними
здібностями та вражаючими історіями.
Такі істоти часто виступали як
розповідачі, поділяючи свої знання та
таємниці з гостями «Бездні»,
розкриваючи величезний
потенціал загробного світу.
Одного разу, в самому глибокому
куточку бару «Бездна», Гайде та Каллен
зустріли душу на ім'я Леона. Ця душа була
мандрівником із далекого світу, який
існував на межі між реальністю та
снами. Вона приносила із собою
атмосферу загадки та непізнаних
таємниць. Леона була чудовим наратором
і розповідала неймовірні історії про свій
світ, усередині яких були зорі з
кришталевою вогненною силою
та дерева, що розмовляли.

Поступово, Леона стала постійним гостем «Бездні» та найдовшим жителем загробного світу серед усіх перехожих душ.

Вона стала душею «Бездні» і привнесла в бар неймовірний вплив своїми історіями.

З часом, завдяки Леоні, бар став місцем, де душі можуть дізнатися про безмежний різноманітність світів та реалій, які можуть їх очікувати.

Таким чином, бар «Бездна» став легендарним місцем у загробному мирі, де переплітались історії, мрії та надії душ.

Його атмосфера завжди приваблювала нових постійних гостей, а розповіді про незвичайні світи залишались жити у серці.

21

Серед ночі та лісу люди почули крик. Марк натягнув тетиву і випустив стрілу, в той час виникла затінка між Дем'яном і Уляною. Уляна, також страждаючи від втрати Марка і сподівань на взаємність його почуттів, намагалась його відштовхнути, щоб зупинити сварку. У результаті стріла, призначена для Дем'яна, потрапила в плече Уляни.

Трагічний випадок розірвав хвилю хаосу. Уляна впала на землю, стогнаючи від болю, а Марк був шокований побаченням.

Він не хотів завдавати шкоди улюблений,
але втратив розум, намагаючись
подолати свої власні емоції.
Очнувшись від ілюзії, Марк усвідомив жах
наслідків свого вчинку. Він кинув
чарівну кулю в сторону і кинувся до
пораненої Уляни, визнавши свою помилку
та проклинаючи ревнощі, які привели до
такого страшного моменту.
Зараз обоє – Марк і Уляна – опинилися
зламаними, але разом. Рана Уляни
заживала, але рана в їхніх
стосунках була глибокою.
Дем'ян підбігає до Уляни і запитує, чи
болить рана. Починає кричати на Марка,
так він натворив дурниць. Уляна
заспокоює Дем'яна і каже, що їй не
боляче. Вона хоче, щоб він заніс її до
хатинки і відкрив вікно, щоб вона
слухала нічних сверчків.
Марк: Дем'ян, ти як завжди натворив
якісь приколи! Уляна через твою
дурню ідею отримала рану!
Дем'ян: Ах та мовчи, Марку! Ти вже не
перший раз залазиш у непотрібні справи, і
тоді всі потім страждають!
Марк: Це не моя вина! Ти ж такий
неуважний і некерований, що не зміг
підійти до Уляни з обережністю!
Дем'ян: Це не правда! Я її навіть не
торкався, а ти як завжди, розбиваєш все,

що попадається на шляху!

Марк: Нехай Уляна сама каже, хто винен!
Можливо, вона навіть не буде тобі вдячна
за цей «романтичний» вечір!

Дем'ян: Ну з тобою зайве говорити! Ти ж
ніколи не розумієш своїх помилок і
завжди готовий обвинувачувати інших!

Марк: Нехай так, але цього разу я ні в
чому не винен! Ти сам підійшов до
Уляни з цією дурною ідеєю!

Дем'ян: Ладно, давай прекратимо цей спор.
Заберемо Уляну до дому, щоб вона могла
слухати сверчків і забудемо про все це.
Хоча ми оба знаємо, що ти не
можеш себе стримувати.

22

Марк: Дем'ян, ти погано оберігав
мою Уляну. Я ж тобі її довірив!

Дем'ян: Якби хотів мене
вбити, зкинув би з обриву.

Марк: Ну, добре. Тоді йди за ліками для
Уляни, вони мабуть на дні
озера, або в деревні.

Марк був збуджений. Уляна хворіла, і їй
терміново потрібні були ліки, які були
лише в одного знаючого травника, якщо
там нема, то піти на дно озера і
відшукати там. Проте Марк знав, що
Дем'ян, його близький ворог завжди був

трохи неакуратний у таких питаннях.
Цього разу на кону було здоров'я Ульяни.

Марк серйозно подивився на Дем'яна і сказав: «Слухай, мені дуже потрібно, щоб ти пішов до того травника за ліками для Ульяни. Якщо ти не принесеш їх протягом нового відходу душі, я... я ризикую кинути з скелі. Я не можу допустити, щоб щось сталося з нею через мою нерішучість.»

Дем'ян зірвався на Марка, здивований його серйозністю. В його очах було видно, що це не жарт. Він зрозумів, наскільки важливо це для Марка. «Добре, Марк, я піду,» – сказав він, проявивши рішучість.

Так, під клятвою на самій глибокій частині своєї душі, Дем'ян вирушив у довгий та важкий шлях. Він перетнув ліси, річки та гори, стикаючись з непередбаченими труднощами. Час йшов, а сили в нього починали вичерпуватися.

Новий відхід душі наближався.

Звісно, були моменти, коли Дем'ян сумнівався, варто чи продовжувати. Але кожного разу, коли він бачив в своїй душі обличчя Марка і чув його слова про скелю, його рішучість зростала.

Нарешті, після довгих днів подорожі, Дем'ян дістався до деревні і знайшов травника. Той дав йому ліки і сказав, що

вони врятують Ульяну.

Дем'ян: Травник, мені потрібні ліки для
Ульяни. Видайте за звернення,
але це дуже важливо.

Травник: Я можу вам допомогти, але за це
вам потрібно принести жертву.

Дем'ян: Яка жертва потрібна?

Травник: Та, що ви ніколи не
залишите Сіру Зону.

Дем'ян почуває глибоку пригніченість,
розуміючи, що його мрія покинути Сіру
Зону разом з Ульяною залишається
недосяжною, він поспішив назад, несучи
надію та відповідальність на своїх плечах.

Підходячи до скелі, Дем'ян побачив
Марка, який стояв на краю, дивлячись
вниз. Дем'ян підбіг до нього і витягнув
ліки з сумки. «Ось вони, Марк! Я встиг!»
– сказав він, з полегшенням
чуючи свої власні слова.

Марк подивився на Дем'яна з неймовірною
вдячністю в очах. Він відчував себе
повністю полегшеним і вдячним за те, що
його ворог справився з таким важливим
завданням. «Дякую, Дем'ян. Ти врятував
мене... і Ульяну» – сказав він, усміхаючись.

Художники України: спадкоємність національного мистецтва від витоків до сучасності

1. Вступ

Українське образотворче мистецтво є невід'ємною частиною культурної спадщини Європи, утворюючи окрему художню традицію зі своєю стилістикою, символікою та естетичними кодами. Його розвиток ніколи не був ізольованим, але формувався у тісному зв'язку з державністю, народною культурою, духовними практиками та боротьбою за національну ідентичність. Незважаючи на періоди заборон і системного нищення українського культурного простору, мистецтво не лише збереглося, а й продовжує розвиватися, утверджуючи право України на власну культурну історію.

2. Давні витoki: мозаїки, іконопис, книжкова мініатюра

Першим сформованим етапом українського мистецтва була доба Київської Русі. Мозаїки Софії Київської, фрески Михайлівського Золотоверхого монастиря, ікони XI–XIII ст. заклали

основу для подальшої традиції
сакрального малярства. Уже тоді
українське мистецтво мало риси, відмінні
від візантійських зразків: м'якіша
пластика, світліша палітра,
емоційність образу.

У період Галицько-Волинського князівства
розвивається книжкова мініатюра, де
поєднувалися орнаментальні мотиви,
язичницькі символи та християнська
тематика. Формується виразний
візуальний код, у якому присутні
елементи трипільських знаків,
народної вишивки, символи сонця,
кола, дерева життя.

3. Українське бароко і козацьке мистецтво

XVII–XVIII століття — доба розквіту
українського бароко, одного з
найоригінальніших стилів у Європі. На
відміну від пишного й важкого
західноєвропейського бароко, українське
бароко було світлим, декоративним,
органічно пов'язаним із народною
естетикою. Саме тоді з'являється
козацький іконопис, портрети гетьманів,
кшитоїв, козацької старшини, де
обличчя зображалися з психологічною

глибиною, а в одязі та зброї — багата символіка державності.

Побутує й народний живопис: мальовані скрині, настінні розписи, писанкарство, вишивка, що стали одним із головних джерел для модерного мистецтва наступних століть.

4. XIX століття: формування професійної мистецької школи

У XIX ст. українські художники активно працюють у жанрах портрету, пейзажу, історичної картини. У цей період мистецтво перестає бути лише релігійним і переходить у світську площину.

Серед провідних митців:

Художник/Напрямок/Значення

Тарас Шевченко живопис, графіка Засновник української національної школи мистецтва; автор понад 1000 робіт.

Микола Ге психологічний реалізм Новатор у трактуванні історичних сюжетів і портретів.

Сергій Васильківський романтичний
пейзаж Оспівувач степового простору,
запорозької вольниці.

Петро Левченко «лірик українського
пейзажу» Автор камерних,
емоційних краєвидів.

У цей же час у Львові, Одесі, Києві та
Харкові відкриваються мистецькі школи,
що формують професійне середовище.

5. Український модернізм та авангард

Початок ХХ ст. став епохою вибуху
художніх інновацій. Саме в Україні
працювали творці світового авангарду,
які виводили на новий рівень кубізм,
футуризм, конструктивізм, експресіонізм.

Художник/Особливість

Олександр Богомазов теоретик і практик
авангарду, автор праці «Живопис
та елементи».

Олександра Екстер поєднання кубізму,
сценографії та колористики
українського орнаменту.

Соня Делоне (Тер-Оганян) один із
фундаторів орфізму, графіка,
дизайн текстилю.

Анатоль Петрицький театральний
авангард, новатор у сценографії.
Василь Ермилов конструктивізм, дизайн,
шрифтові експерименти.

Український авангард вирізнявся тим, що
спирався на фольклор, вишивку, писанку,
петриківський розпис, поєднуючи народ-
ність і новаторство.

6. Незалежна мистецька душка другої половини ХХ століття

Попри системні заборони, в Україні
діяли незалежні художні групи, майстерні
і творчі об'єднання, які відстоювали
право на неконтрольовану творчість.

Виникав «квартирний» живопис,
неофольклор, неомодернізм,
концептуальні практики. Художники
працювали з темами пам'яті, мови,
національної ідентичності.

Серед них: Алла Горська, Опанас Заливаха,
Людмила Семикіна, Федір Тетянич,
Віктор Зарецький, Володимир Бородай.

7. Мистецтво незалежної України (1991 – сьогодні)

Після відновлення державності українське мистецтво стає частиною глобального культурного процесу. Виникають арт-центри, резиденції, бієнале, незалежні галереї.

Відомі сучасні художники:

Олег Голосій — неоекспресіонізм,
«Нова хвиля»

Анатолій Криволан — колористична
абстракція

Ілля Ісупов — постконцептуалізм

Олег Тістол — «українська
ідентичність як образ»

Марія Куликовська — тілесність,
феміністична скульптура

Жанна Кадирова — робота з міським
простором, матеріалами індустрії

Чому Київська Русь — це початок української державності

1. Вступ:

Київська Русь — одна з найважливіших сторінок історії України. Вона стала першою потужною політичною формацією на українських землях, об'єднавши племена, міста та торгові шляхи навколо Києва — столиці, яку сучасники називали «матір'ю городів руських». Саме в цей період формуються основи державної організації, права, писемності, дипломатії, воєнної культури та християнської традиції, які згодом увійдуть у фундамент української ідентичності.

Науковці наголошують: Київська Русь була не просто «середньовічною державою Східної Європи», а ранньою формою української державності, тісно пов'язаною з місцевою етнічною основою, а не з майбутніми імперськими утвореннями інших народів.

2. Формування держави: від племінних союзів до централізованої влади

До появи Русі на території сучасної України існували численні слов'янські племена — поляни, древляни, сіверяни, уличі, тиверці тощо. Їхнє об'єднання навколо Києва стало результатом внутрішнього розвитку та потреби в захисті торгових шляхів, насамперед шляху «із варяг у греки».

Першими відомими правителями вважають Аскольда і Діра, але державна система зміцнюється за князя Олега, який проголошує Київ центром влади. Саме тоді виникає Русь як політичне поняття — назва, що об'єднує територію, династію і народ.

3. Київ — політичний і духовний центр Східної Європи

У X–XI ст. Київ стає одним із найбільших міст Європи, за чисельністю населення конкуруючи з Лондоном, Парижем і Константинополем. Археологічні дані свідчать про потужний розвиток ремесел, дипломатії, міжнародної торгівлі. Тут карбували власну монету, укладали договори з Візантією, мали писане

право — «Руську правду», одну з найстаріших правових пам'яток Європи.

4. Християнство і культура

У 988 році князь Володимир Великий здійснює хрещення Русі, що стало не лише релігійною подією, а й цивілізаційним вибором. З Візантії надходить писемність, літописання, кам'яне будівництво, шкільна освіта, а також мозаїки й фрески, що згодом стануть основою українського іконопису.

Літописці Нестор, іконописці Алімпій Печерський, перші перекладачі й майстри Києво-Печерської лаври — це не «анонімні середньовічні діячі», а творці української духовної традиції

5. Міфи та маніпуляції навколо спадщини Київської Русі

Одним із найпоширеніших історичних міфів є уявлення, що Київська Русь була «спільною колискою декількох народів». Це не відповідає науковим фактам. Русь — це держава, центр якої був у Києві, на землях сучасної України, і саме тут сформувалася більшість політичних, культурних і релігійних традицій, які

потім успадкувала українська нація.

Інший міф — що Русь нібито «постала завдяки зовнішнім завойовникам». Насправді археологічні й літописні джерела підтверджують: слов'янське населення було автохтонним, а варяги — лише військово-дружинною елітою, яка інтегрувалася у вже існуючу соціальну структуру.

6. Розпад і спадкоємність

Після смерті Ярослава Мудрого Русь починає поступово дробитися на князівства, але не зникає як культурна спільність: Київ зберігає духовне лідерство, а правова система та традиції передаються у Галицько-Волинську державу, що стане наступним етапом української історії.

Таким чином, Київська Русь не «зникла без сліду», а стала основою національної тяглості, що веде до козацької держави, УНР і сучасної України.

7. Висновок

Київська Русь — це не лише ранньосередньовічна держава, а й точка зародження української політичної, культурної та духовної традиції. Саме тому вона є невід'ємною частиною української історії, а не об'єктом для чужих імперських привласнень. Вона формувала не «спадщину абстрактного слов'янства», а фундамент конкретного народу, його мови, культури, державності.

Історія їжі: шлях людства від диких плодів до глобальної кухні

1. Вступ

Їжа — одна з найдавніших і найважливіших складових життя людини. Вона формує не лише фізичне існування, а й культуру, релігію, соціальні традиції та економіку. Історія харчування тісно пов'язана з розвитком цивілізації: спосіб приготування і вибір продуктів завжди залежали від клімату, технологій, господарства, війни, торгівлі та міграцій. Тому історія їжі — це, по суті, історія людства в іншому вимірі.

2. Первісна доба: від збирання до вогню і перших знарядь

Найдавніші люди харчувалися дикими рослинами, ягодами, корінням, моллюсками та м'ясом тварин, яких здобували полюванням. Переломним моментом стало опанування вогню (приблизно 1–1,5 млн років тому). Теплова обробка змінила не тільки смак їжі, а й будову організму: приготовлена їжа засвоювалася швидше, що сприяло розвитку мозку.

Далі відбувається неолітична революція — перехід від мисливства й збирання до землеробства та скотарства (близько 10 тис. років до н.е.).

Людина починає вирощувати зерно (пшеницю, ячмінь, просо), одомашнює корів, овець, кіз. З'являється хліб, каша, сир, перше ферментоване молоко.

3. Давні цивілізації: народження кухні

У Месопотамії, Єгипті, Китаї та Індії їжа стає частиною організованого господарства. Виникають кухонні технології — глечики, печі, млинки, сіль. Хліб і пиво в Єгипті вважали даром богів, а рис у Китаї став основою харчування на тисячоліття.

У Греції цінували оливкову олію, вино, сир, рибу, хліб із ячменю. У Римі виникає перша гастрономічна мода: соуси, спеції, імпортовані продукти з різних країн. Саме римляни започаткували їдо бенкету як соціального ритуалу.

4. Середньовіччя: спеції, хліб і заборони

Європейська кухня того часу значною мірою залежала від клімату. Основою харчування були хліб, крупи, капуста, бобові, м'ясо (у заможних верств) та риба (особливо в піст). Спеції — перець, кориця, гвоздика — були дорожчими за золото і вважалися символом багатства.

На цей період припадає розвиток харчових табу та релігійних постів. Їжа стає не лише питанням виживання, а й питанням моралі та віри.

5. Географічні відкриття: поява «нової їжі» у світі

XV–XVI століття змінили харчування всього світу. З Америки до Європи потрапили картопля, кукурудза, помідори, какао, перець чилі, індички, арахіс, соняшник. Повернувшись у протилежний напрямок, європейці привезли у колонії пшеницю, цукрову тростину, коней, свиней, алкоголь.

Україна також зазнала цих змін: картопля стала основою сільського господарства, а кукурудза — важливою культурою Півдня.

6. Індустріальна доба: фабрики, консерви, цукор і «швидке харчування»

XIX століття принесло революцію в харчуванні: з'явилися парові млини, холодильники, консерви, фабричне виробництво борошна, цукру та спирту.

Продукти стали дешевшими, а раціон — калорійнішим, але й менш натуральним.

XX століття додало пластикове пакування, фастфуд, штучні добавки, масове споживання м'яса, кави, шоколаду. Їжа стала частиною реклами, економіки, глобальної торгівлі і політики.

7. Сьогодення: повернення до традицій та етичної їжі

Сьогодні людство переживає контрреволюцію харчування: після століття промислових продуктів знову зростає інтерес до локальної їжі, фермерства, органіки, здорового харчування, вегетаріанства, а також до гастрономічних традицій різних народів.

Повертаються квашені овочі, хліб на заквасці, крупи, натуральні молочні продукти — те, чим харчувалися наші пращури.

8. Висновок

Історія їжі — це історія цивілізації, у якій переплітаються виживання, мода, релігія, наука та культура. Продукти, які сьогодні здаються «звичними», з'явилися в раціоні не випадково — вони пройшли шлях тисячоліть, подорожей, воєн, експериментів і смаків. У кожній страві — частинка історії людства.

10 разючих фактів про Всесвіт, які перевертають уявлення про реальність

1. Ми бачимо не Всесвіт «зараз», а його минуле

Коли ви дивитесь на зорі — ви дивитесь у час. Світло від найближчої зорі (після Сонця) летить 4 роки, від зорі в сузір'ї Оріона — понад 1 000 років, а від далеких галактик — мільярди років. Тобто деяких зір уже давно не існує, але ми досі бачимо їхнє світло.

2. 95% Всесвіту — «невидима» матерія

Лише 5% — це все, що ми можемо бачити: зорі, планети, галактики, люди, тварини, атоми.

Решта — це темна матерія та темна енергія. Ми знаємо, що вони існують, але не знаємо, з чого вони зроблені.

3. У космосі є зірка, повністю зроблена з кристалічного вуглецю — фактично гігантський діамант

Її назва — Люсі (BPM 37093). Вона знаходиться у 50 світлових роках від Землі та має масу в 10 квадрильйонів трильйонів каратів.

4. Сонце — не «велика» зоря

На 1 Сонце припадає гігант UY Scuti, який у 1 700 разів більший за нього. Якби Сонце було кулькою для пінг-понгу, UY Scuti був би розміром зі стадіон.

5. На деяких планетах іде дощ... із металу чи скла

На WASP-76b падає залізний дощ,

На HD 189733b — скляний дощ, що летить під кутом зі швидкістю 7 000 км/год

6. У космосі є «планета-океан»

На планеті GJ 1214b немає суші — вона повністю складається з води, але через величезний тиск у глибині там існує «гарячий лід» — лід, який не тоне навіть при $+300^{\circ}\text{C}$.

7. У Всесвіті більше зір, ніж піщинок на всіх пляжах Землі

Приблизна оцінка:

1 000 000 000 000 000 000 000 000 зір
(1 секстильйон). Це тільки у
видимій частині Всесвіту.

8. Чорна діра може мати «запах і звук» — у фізичному сенсі

Молекули газу навколо чорної діри створюють спектральні хвилі. За розрахунками, хімічний склад деяких туманностей має запах... малини і роми, а звук чорної діри — це інфразвук висотою на 57 октав нижче ноти «до».

9. Якщо впасти в чорну діру, час для вас сповільниться, а для інших — ні

З боку людина «завмирає» біля горизонту подій, а для неї час іде нормально. Парадокс: вона побачить, як Всесвіт прискорено змінюється... але не повернеться, щоб розповісти.

10. Всесвіт розширюється — і що далі, тим швидше

Зірки віддаляються одна від одної, як родзинки в тісті, що піднімається. Через 100 млрд років небо буде чорним — інші галактики стануть недосяжними навіть для світла.

Висновок

Космос — не просто простір «над головою». Це місце, де звичні закони перестануть працювати, де час і простір поводяться як пластилін, а матерія може бути льодом при температурі в сотні градусів.

І головне: ми поки що знаємо лише менше 1% правди про Всесвіт. Решта — попереду.